

ЛІНГВАЛІЗАЦІЯ ЗВУКОВОГО ПРОСТОРУ У КОНТЕКСТІ ЛІНГВОКОГНІТОЛОГІЇ¹

LINGUALIZATION OF SOUND SPACE IN THE CONTEXT OF LINGUOCOGNITOLOGY

Юсип-Якимович Ю.В.,

orcid.org/0000-0002-0887-3151

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри словацької філології

Ужгородського національного університету

Тимко-Дітко О.,

orcid.org/0000-0003-3815-8893

PhDr.,

професор кафедри українистики

Загребського університету (Хорватія)

Проблеми, пов'язані з вивченням співвідношення елементів тріади «мова – світ – людина», перебувають у центрі уваги лінгвістів, їх вирішення знаходиться у межах цілого спектру дослідницьких напрямів: семіотики, когнітивної лінгвістики, соціолінгвістики, психолінгвістики, етнопсихології.

Антропоцентрична парадигма повертає людині статус, за яким людина є «мірою всіх речей» і ця парадигма ставить людину в центр світобудови.

Акцентування на «людському чиннику» привело до появи у різних науках низки понять, які становлять психічні, лінгвістичні, логічні, філософські моделі об'єктивного світу: концептуальна картина світу, картина світу, образ світу, модель світу, концептуальна система, індивідуальна когнітивна система, мовна картина світу та інших.

У статті в рамках антропоцентричної парадигми розглядаються особливості сприйняття людиною навколишнього світу і один з об'єктів його сприйняття – звук як фізичне та фізіологічне явище. Робиться спроба побудови звукової картини світу як фрагмента загальної картини світу. Метою статті є дослідження лінгвалізації звукового простору в контексті лінгвокогнітології, лінгвокогнітивного аналізу. У статті закладаються теоретичні підвалини для семіотичної інтерпретації слухової картини світу як фрагмент мовної звукової картини світу. Слухова картина світу – найменш досліджена, але, безумовно, важлива, адже спирається на сукупність слухових вражень, звукових образів, створюваних на основі слухового пізнання буття. А крізь призму лінгвокогнітології досліджується вперше. Теоретичною основою нашого дослідження послужили основоположні праці з філософії мови різних шкіл, починаючи з періоду античності, лінгвістики нового часу аж до сучасності – від номіналістів до реалістів, від стоїків – до лінгвістів XVIII – XIX ст. (В. фон Гумбольдта, Х. Штейнталя, О.О. Потебні, які продовжували ідеї Дж. Локка і Г.В. Лейбніца).

Ключові слова: антропоцентрична парадигма, мовна картина світу, звук, звукова картина світу, лінгвокогнітологія, концепт.

Problems related to the study of the relationship between the elements of the triad "language – world – man" are in the focus of attention of linguists, their solution is within the framework of a whole spectrum of research areas: semiotics, cognitive linguistics, sociolinguistics, psycholinguistics, ethnopsychology.

The anthropocentric paradigm returns to man the status according to which man is the "measure of all things" and this paradigm places man at the center of the universe.

The emphasis on the "human factor" has led to the emergence in various sciences of a number of concepts that constitute mental, linguistic, logical, philosophical models of the objective world: conceptual model world, model image of the world, model of the world, conceptual system, individual cognitive system, language world model, and others.

The article examines the features of human perception of the surrounding world and one of the objects of his perception – sound as a physical and physiological phenomenon within the framework of the anthropocentric paradigm. An attempt is made to construct a sound world model as a fragment of the general world model. The purpose of the article is to study the linguisticization of sound space in the context of linguocognitology, linguocognitive analysis. The article lays the theoretical foundations for the semiotic interpretation of the auditory world model as a fragment of the linguistic sound world model. The auditory world model is the least studied, but certainly important, because it is based on a set of auditory impressions, sound images created on the basis of auditory cognition of being. And through the prism of linguocognitology it is being studied for the first time. The theoretical basis of our study was the fundamental works on the philosophy of language of various schools, starting from the period of antiquity, linguistics of modern times up to the present day – from nominalists to realists, from Stoics to linguists of the 18th – 19th centuries. (W. von Humboldt, H. Steinthal, O.O. Potebnya, who continued the ideas of J. Locke and G.W. Leibniz).

Key words: anthropocentric paradigm, language world model, sound, sound world model, linguocognitology, concept.

¹ Ovaj rad je nastao u okviru institucionalnoga istraživačkog projekta Hrvatsko-ukrajinska kontrastivna istraživanja. Filozofskog fakulteta u Zagrebu koji financira Europska unija – NextGenerationEU.

Стаття – результат дослідження в рамках інституційного дослідницького проєкту «Хорватсько-українські контрастивні дослідження» Філософського факультету у Загребі, який фінансує Європейська Союз – NextGenerationEU.

Постановка проблеми. Вхідженню в науковий обіг термін «картина світу» зобов'язаний фізиці. Одним з перших його вжив Г. Герц (1914) стосовно фізичної картини світу, що трактувалася ним як сукупність внутрішніх образів зовнішніх предметів, з яких логічним шляхом можна отримувати відомості стосовно поведінки цих предметів. Екстраполяція терміна «картина світу» на галузь лінгвістики відбулася у 80-і рр. XX ст. З цього часу проблема картини світу стає одним з об'єктів дослідження в науці про мову.

Вивчення картини світу на сьогоднішні є одним із найбільш актуальних та перспективних напрямів наукових досліджень не лише в галузі лінгвістики, а й у галузі всього гуманітарного знання. Це пов'язано зі становленням антропоцентричної парадигми, за якою будь-яке явище, будь-який факт навколишньої дійсності повинен вивчатися через призму його сприйняття і відображення людиною, тобто в дослідження будь-якого як мовного, так і позамовного явища необхідно включати людський чинник.

Антропоцентрична парадигма повертає людині статус, за яким людина є «мірою всіх речей» і ця парадигма ставить людину в центр світобудови.

Акцентування на «людському чиннику» привело до появи у різних науках низки понять, які становлять психічні, лінгвістичні, логічні, філософські моделі об'єктивного світу: концептуальна картина світу, картина світу, образ світу, модель світу, концептуальна система, індивідуальна когнітивна система, мовна картина світу та інших.

Поняття картини світу належить до фундаментальних понять, що виражають специфіку людини, її буття, взаємовідносини зі світом, найважливіші умови її існування у світі.

Проблеми, пов'язані з вивченням співвідношення елементів тріади «мова – світ – людина», перебувають у центрі уваги лінгвістів, їх вирішення знаходиться у межах цілого спектру дослідницьких напрямів: семіотики, когнітивної лінгвістики, соціолінгвістики, психолінгвістики, етнопсихології.

Аналіз досліджень. Теоретичною основою нашого дослідження послужили основоположні праці з філософії мови різних шкіл, починаючи з періоду античності, лінгвістики нового часу аж до сучасності – від номіналістів до реалістів, від стоїків – до лінгвістів XVIII – XIX ст. В.фон Гумбольдта, Х. Штейнталя, О.О. Потебні, які продовжували ідеї Дж. Локка і Г.В. Лейбніца, підтримували теорію стоїків, накресливши нові напрямки осмислення структури мовного знака, що в подальшому лягло в основу семіотики, біля витоків якої

стояли Ч.С. Пірс і Ф.де Соссюр. Пильна увага вчених до питань, пов'язаних з мовною картиною світу, пояснюється, на наш погляд, зміною статусу мови в лінгвістику. Якщо раніше дослідницький інтерес лінгвістів обмежувався описом структури мови, синтагматичних і парадигматичних відношень між мовними одиницями, то сьогодні мова вивчається з позиції її участі в процесі пізнання людиною навколишньої дійсності, тобто через призму людської свідомості. Розвиток нової лінгвістичної парадигми та виникнення нового термінологічного апарату викликали необхідність розробки мовознавцями сучасних методів дослідження мовних явищ. Головною ідеєю, яка об'єднує лінгвокогнітивні дослідження, є положення про те, що мова відображає знання, представлені у вигляді концептів. Головним аспектом когнітивної семантики є вивчення мовного відображення процесів концептуалізації та категоризації дійсності. Розглянувши базові тенденції вітчизняної та зарубіжної методології лінгвістичних досліджень концептів загалом (М. Кочерган, О. Селіванова, В. Маслова, Ю. Степанов, В. Карасик, С. Жаботинська, М. Полужин, А. Приходько, І. Шевченко, А. Вежицька, G. Lakoff, R. Langacker, R. Jackendoff), наявні окремі методики. Вибір методики у кожному конкретному дослідженні залежить насамперед від фрагменту мовної картини світу, що вивчається. У нашому дослідженні – це лінгвокогнітивний аналіз (концептуальне поле, фреймова семантика);

Метою статті є дослідження лінгвалізації звукового простору в контексті лінгвокогнітології, лінгвокогнітивного аналізу. У статті закладаються теоретичні підвалини для семіотичної інтерпретації слухової картини світу як фрагмент мовної звукової картини світу. *Слухова картина світу* – найменш досліджена, але, безумовно, важлива, адже спирається на сукупність слухових вражень, звукових образів, створюваних на основі слухового пізнання буття. А крізь призму лінгвокогнітології досліджується вперше.

Виклад основного матеріалу. Насправді картина світу – це глобальний образ об'єктивної дійсності, який становить основу світогляду людини, тобто виражає суттєві властивості світу у розумінні людини в результаті її духовної діяльності.

У картинах світу мова може йти про світ загалом або про фрагмент, про певний зріз або його аспект. Існує стільки картин навколишньої дійсності, скільки є «призм» світобачення. При цьому людина дивиться на світ не лише крізь призму свого індивідуального досвіду, а насамперед через призму суспільного досвіду. Картина світу

людини перебуває у постійній динаміці і може змінюватись протягом життя.

У руслі когнітивного підходу до процесів формування природної семіотики особлива важливість надається принципу антропоцентризму в поясненні сприйняття, концептуалізації та символізації світу, у тому числі світу, що звучить і становить один із особливих фрагментів картини світу.

Вивчення аспектів семіотичної актуалізації виходить із поняття вмотивованості/немотивованості знака як компонента фрагмента картини світу, що фіксується тим чи іншим каналом сприйняття людини, при цьому процеси семіотизації багато в чому визначаються відмінностями організації мов.

Одним із засобів мовної символізації звучань навколишнього світу є знаки, що наслідують звук. У цих одиницях відображаються у складній взаємодії позамовний фактор (зображена звукова дійсність) та мовні фактори. Як ми вже писали, один і той же звук об'єктивної реальності семіотизується у різних мовах у різний спосіб [6, с.191].

Вивчення ономапоетики, у якій відбивається «схожість» чи «схожість» між позамовною реальністю та її відображенням у мові, є однією із традиційних тем лінгвістичних досліджень. У європейській науковій традиції питання про характер зв'язку між звучанням і значенням порушувалося з часів античності. Так, ще в діалозі Платона «Кратіл» порушувалося питання про те, як у мові за змістом закріплюється певна форма. Особливо багато пошуків цієї проблемі присвятили давньоримські і середньовічні граматисти і філософи, зокрема Варрон, Сенека, Августин та ін., мимоволі продовжуючи дослідження своїх попередників. У кінці IV ст. до н.е. – III ст. н.е. стоїки першими досягнули знакової природи мови, запровадили поняття знака, першими визначили знак як двосторонню сутність, утворену відношенням позначуваного і того, що позначає, яке пройшло крізь усю середньовічну філософію. Міркування стоїків про мовний знак стали фундаментальними для філософії і лінгвістики нового часу. В цю епоху проблема співвідношення звука і значення, почала поступатися місцем міркуванням про знакову природу мови, в яких відроджувалися ідеї стоїків [5, с.200].

Проблемою зв'язку звучання і значення займалися давні мислителі Хома Аквінський, Ж.-Ж. Руссо, Р. Декарт та ін. (посилання на мою статтю, на монографію). Лінгвісти XVIII – XIX ст. В. фон Гумбольдт, Х. Штейнталь, О.О. Потебня, продовжуючи ідеї Дж. Локка і Г.В. Лейбніца, підтримали теорію стоїків, накресливши нові напрямки осмислення структури мовного

знака. У подальшому історичному розвитку поняття знака як білатеральної сутності лягло в основу семіотики, біля витоків якої стояли Ч.С. Пірс і Ф. де Соссюр. Творчо розвинув теорію Ч.С. Пірса Р. Якобсон.

З XVII по XIX століття вивчення ономапоетії (звуконаслідування) та звукосимволізму значною мірою йшло в рамках звуконаслідувальної та вигуквої теорій походження мови.

У сучасній лінгвістиці звукопозначення неодноразово ставали об'єктом дослідження вчених, зокрема Ф. Соссюр (1977) та Ш. Баллі (1955) звертали увагу на явище ономапоетії у світлі проблеми вмотивованості мовного знака. К. Бюлер (1933) розглядав звуконаслідування та звукопис як певну галузь у символічній системі мови. З погляду ролі у процесі формування мови явища ономапоетики розглядалися К. Вундтом (1912), Г. Паулем (1960), Е. Сепіром (1968). Проблемам звукосимволізму поза зв'язком з ономапоетичною лексикою присвячені праці О. Есперсена (1964), М. Свадеша (1972),

Й. Коржінека (1972). Серед досліджень звуконаслідувальної лексики в окремих мовах можна виділити праці В. Скалічки (1967) в угорській мові, С. Мартіна (1962) – у корейській мові.

Мовна картина світу, що відіграє головну роль пізнавальної діяльності людини, є об'ємним і багатоплановим поняттям, має безліч параметрів, які багаторазово перетинаються в різних мовних одиницях, які належать до різних рівнів мови.

Знання породжуються лише на рівні індивідуального взаємодії людини з навколишнім світом. Ця взаємодія завжди протікає у системі деяких просторових координат, точкою відліку яких є людина – суб'єкт сприйняття, свідомості, дії та пізнання. Таким чином, сприйняття є той фундамент пізнавальної діяльності, на якому будуються всі існуючі системи знань. І мовна картина світу, як складові її зорова і слухова картини світу, відображаючи дійсність, спотворюють її за одним і тим самим правилом: виділяють лише «безумовно значущі» чи «салиєнтні» властивості сприймаються зором чи слухом об'єкти. У цьому виявляється антропоцентричність, яка, на думку А. Вежицької, має бути головною домінантою, адже в мовній картині світу не можна «пропустити» інформацію, яка є значущою для людини [10, с. 42].

Вважається, що візуальне сприйняття для людини – це головний канал надходження інформації про світ. Провідна роль зорової системи визначається тим, що вона виконує зв'язок між усіма аналізаторними системами і є функціональ-

ним органом – перетворювачем сигналів. У процесі фізичного сприйняття більшість інформації людина отримує саме завдяки зору, а не слуху. Однак подальші дослідження показують, що у пізнанні навколишнього світу не менш важливу роль виконує слухове сприйняття, і лише в сукупності зорового та слухового сприйняття людина отримує основну частку знань про світ.

Об'єктом слухового сприйняття є звук. Розвиток слухового образу пов'язаний насамперед із безперервною диференціацією «звуківих» і «незвуківих» предметів.

Будучи об'єктом слухового сприйняття, звук найменш матеріальний і меншою мірою пов'язаний з об'єктом порівняно з об'єктом зорового сприйняття – зоровим образом. При сприйнятті звуку суб'єкт більшою мірою пасивний, активність не виражається певними рухами тіла, рухами органами слуху – ніяких зовнішніх проявів, а виражається лише в абстрактному русі – слухати – «направляти слух на які-небудь звуки».

Загальною теорією звуку займається розділ фізики – акустика, з погляду якої звук – це результат коливальних рухів будь-якого тіла у середовищі, здійснюваний дією будь-якої сили та доступний слуховому сприйняттю.

З визначення звуку можна дійти невтішного висновку, що статичні предмети не звучать. Для того щоб вони зазвучали, потрібна дія, рух: предмет повинен вдаритися про інший або має коливання предмета, людина повинна почати говорити і т.п. Слух фіксує лише об'єкти, що у русі, тобто звуки супроводжують будь-яку дію (чи процес).

Чутний звук є пружними хвилями з частотою в межах від 16 до 20000 Гц, що суб'єктивно сприймаються людиною на психофізіологічному

рівні. Його важливими характеристиками є: висота, гучність, інтенсивність та тембр.

За природою джерела звуки, як об'єкти слухового сприйняття, поділяються на натуральні та штучні, а за інформаційним змістом – на комунікативні та ті, що характеризують середовище.

Звук за своєю природою двоякий: природні звуки благотворно впливають на живі організми, тоді як шуми, як і абсолютна тиша, завдають шкоди. Звук, як і людство, зазнав еволюції: розвиток цивілізації привів до появи штучних звуків, які не мають аналогів у природному середовищі проживання людини. Коли навколишній світ, що звучить, відбивається у мові, це світ, опосередкований мовною свідомістю, у якому до обмеження, що накладене сприйняттям, додаються обмеження, зумовлені закономірностями мови. Звук складніше сприймати, ніж колір, оскільки він найчастіше характеризується моментальністю, він зумовлює відносну суб'єктивність слухових відчуттів. Це знаходить відображення у використанні слів-звукопозначень, що є одночасно і знаками реалій, що звучать, і одиницями мови.

Щоб зрозуміти природу звуків, виявити найбільш характерні аспекти та ознаки об'єкта слухового сприйняття, цілком природно визначити усі звуки за природою джерела, що породжує звук. Маючи уявлення про те, які звуки сприймає людина в навколишньому світі, можна відтворити певний зріз чи фрагмент картини світу; отримати інформацію про навколишній світ звуків людини (рис. 1–2).

Зауважимо, що в рамках лінгвістики вивчається мовна картина світу, яка є лише частиною загальної (концептуальної) картини світу.

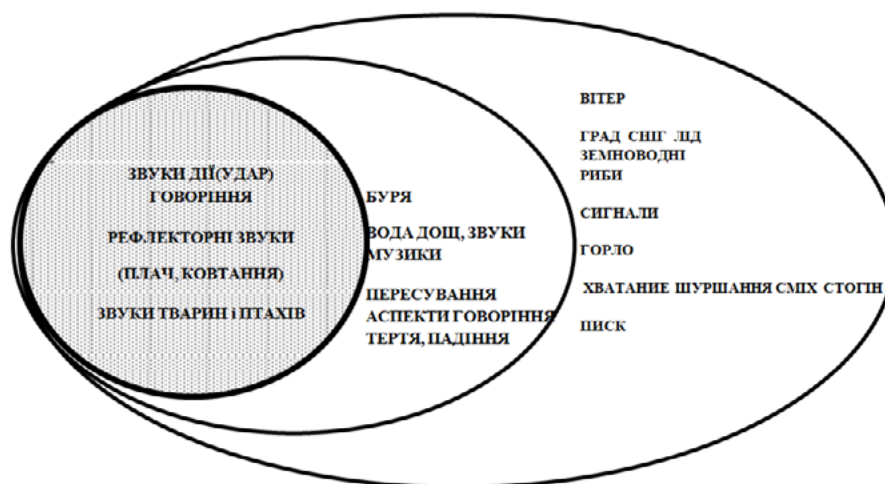

Рис. 1. Звукова картина світу

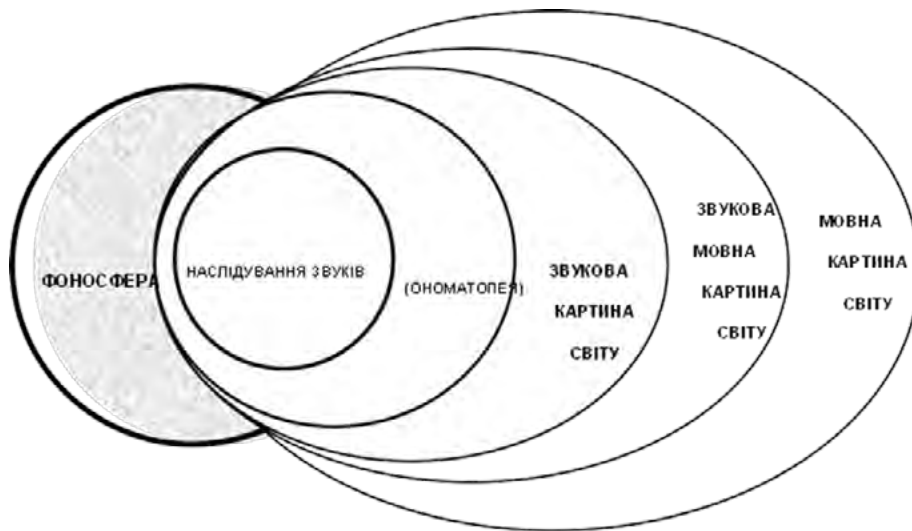

Рис. 2. Звукова мовна картина світу

Три способи мислення, а саме словесне, практичне і образне, і служать засобами створення картини світу. І, отже, компонентами картини світу є мова, дія, образ. Причому розташовані вони не хаотично, а об'єднані в якісь ментальні одиниці, кожна з яких репрезентує той чи інший предмет або явище об'єктивного світу. Такі одиниці були названі концептами, а сама картина світу дедалі частіше замінюється терміном «концептуальна система».

Колом наукових зацікавлень, окрім власне англійської філології, англійського словотворення, теорії номінації, професора М.М. Полюжина була лінгвоконцептологія, когнітивна лінгвістика. Учений досліджував типологію концеп-

тів та види концептуальної інформації, способи проведення концептуального аналізу. Професор запропонував докладну класифікацію концептів, описав їх відмінності від інших структур репрезентації знань про навколишню дійсність [1]. У статті «Поняття, концепт та його структура» розглянуто істотну різницю між такими частовживаними термінами в сучасній когнітивній лінгвістиці, як «поняття» та «концепт», з одного боку, та структура концепту – з іншого [2]. Не залишилась поза увагою вченого й теорія мовної особистості крізь призму концептуальної системи як базового поняття когнітивної семантики [3]. Вчений довів, що в лінгвокогнітології концепт – це базова когнітивна сутність [4].

Концепт, на наш погляд, є структурною одиницею картини світу.

Будучи структурною одиницею картини світу, «концепт», також як і «картина світу», є міждисциплінарним терміном і може бути розглянутий принаймні з точок зору трьох наук: лінгвістики (лінгвокогнітології) культурології, філософії.

Ядром концепту служить понятійний зміст, периферійними зонами є вербальний, емоційний, слуховий і предметно-чуттєвий зміст (рис. 3).

Окрім вище наведених термінів, термін звуковий пейзаж (*le paysage sonore*) ввів Р.М. Шафер. Цей термін він наводить у книзі, в якій автор аналізує світ через звуки [9, с. 24].

Терміни саундшафт, саундскейп і їх переклади 'звуковий пейзаж', 'звуковий ландшафт', запозичені у Р. М. Шафера, котрий досліджував міський та сільський звукові пейзажі, виділяючи серед них високоякісні (природні) звуки і руйнівні для людини (техногенні) шуми [9, с. 30].

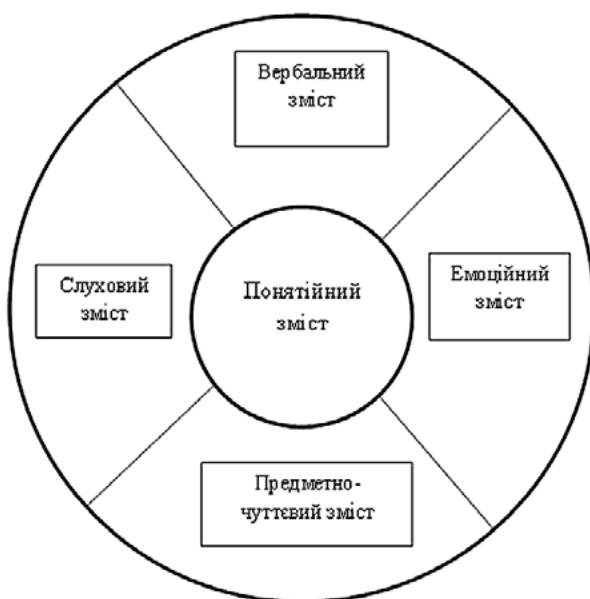

Рис. 3. Графічна модель концепту

Ще вживається термін акустична картина світу, власне – фрагмент мовної картини світу, вираженої фонетичними засобами, до яких належать звукопис, оноματοпея, асонанси, алітерації, внутрішні рими, які в поезії, наприклад, відтворюють звуки навколишнього світу. Як відомо, поняття мовної картини світу сходять до ідей В. фон Гумбольдта та його послідовників, до теорії Сепіра-Уорфа, а також до поглядів Г. Штейнталя, М. Лацаруса, І. Герберта, О. Потебні, І. Франка.

Термін мовна картина світу (*Weltbild der Sprache*) був введений в науковий обіг німецьким лінгвістом Й. Л. Вайсгербером в 30-і рр. XX століття і вживається в науці близько ста років. До основних властивостей мовної картини світу відносяться 1) спосіб концептуалізації світу; 2) системність, конкретність, цілісність; 3) пластичність, рухливість, поліваріантність; 4) космологічність і антропоморфізм; 5) єдність статичності і динаміки, стабільності і мінливості; 6) єдність кінцевого і нескінченного; 7) єдність універсального і ідіоетнічного; 8) суб'єктивізм; 9) лакунарність; 10) наочність і образність.

Сьогодні пропонується ще один спосіб категоризації дійсності – «фоносемантична картина світу, під якою розуміється частина мовної картини світу, експлікована у мові фоносемантичними засобами, серед яких основним визнається іконічна, зокрема, звуконаслідування (оноματοпея) та звуко символічна лексика.

У сучасних дослідженнях поняття звукова мовна картина світу ще не отримала системного опису. Термінологічний різнобій відображає нерозробленість даного питання в лінгвістиці. Ця тема стає все більш актуальною, знаходиться в розробці, *in progress*.

В основі акустичної картини світу лежить денотативний простір звукового ландшафту. Це звуки неживої і живої природи. Акустична сфера неживої природи включає в себе акустичні денотат (звучання), вироблені неживими предметами і явищами: звуки природи (дощ, вітер, сніг, вода і т.п.); звуки неживих предметів, механізмів, людської діяльності (стукіт годинника, музичних інструментів тощо).

При описі і осмисленні акустичної картини світу виникає питання про її національно-культурну специфіку. Наявні національні особливості в акустичній картині світу визначаються співвідношенням денотатів, які звучать, відображенням їх в національній ментальності та можливостями фонетичної системи конкретної мови щодо відтворення вказаних денотатів чим ближче до реального звучання, зберігаючи фонетичну вмотивованість.

У мовах, що належать до однієї мовної групи, зокрема слов'янської, існують спільні онома-топи, основою яких є подібний звуковий ландшафт. Витоки зазначеної подібності сягають праслов'янського та індоевропейського періодів. А розбіжність звукових оболонок, що належать різним мовам, обумовлена фонетичними і морфологічними особливостями кожної конкретної мови та змінами, котрі виникли у процесі «входження» таких одиниць в систему мови.

Порівняльні дослідження одиниць, які мають однакове звучання і значення дозволяють встановити національно-культурну специфіку акустичної картини світу, в якій відбивається широкий діапазон звукового пейзажу, зафіксований нами в слов'янської поезії символізму: відлуння дзвонів, шум дощу, шелестіння, журчання струмків, плескіт хвиль, гул полум'я, передзвін дзвонів, воркування горлиці, стрекотіння коників, дзвін кіс на сінокосі, шелест тополь, звучання струн, шелест гаю, шум води, гуркіт грому, завивання вітру, гудіння бджіл, шум водоспаду, шум повені, шелест верб, трепет осики, шепіт очерету, осоки, шум сосен, ниття чайок, спів птахів, крик журавлів, спів синиці, трель, угукання сови, звуків удоду, іржання, та тупіт коней, плескіт весла та ін.

Висновки. Теоретична значимість визначається внеском цього дослідження в комплексне вивчення феномену картини світу в семасіологічних та ономасіологічних аспектах та у створенні звукової картини світу як однієї з її складових.

Звукова картина світу, що передає наслідування звуків навколишнього світу та становить лінгвалізацію звукового простору, є фрагментом загальної мовної картини світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Полюжин М.М. Типологія й аналіз концептів. *Іноземна філологія*. Т. 21. 2009. С. 80–90.
2. Полюжин М.М. Поняття, концепт та його структура. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія: Філологічні науки*. № 4 (305). 2015. С. 212–222.
3. Полюжин М. М. Концептуальна система як базове поняття когнітивної семантики й теорії мовної особистості. *Проблеми романо-германської філології*. Ужгород : Ліра, 2005. С. 5–19.
4. Полюжин М.М., Венжинович Н.Ф. Концепт як базова когнітивна сутність. *Мовні і концептуальні картини світу*. 2001. №5. С. 182–184.

5. Юсип-Якимович Ю. До проблеми лінгвалізації навколишнього звукового простору: джерела та способи (теоретичний аспект). *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія*. 2022. Вип. 2 (48). С. 197–203.
6. Юсип-Якимович Ю.В. Оноματοпоетичні утворення як система універсалій в індоєвропейських та угро-фінських мовах. Міжнародна наукова конференція: «Взаємовплив мов, літератур та культур в епоху глобалізації» – Центр гунгарології Ужгородського національного університету, 12–14 січня 2018. *Acta Hungarica*. Вип. 23. Ужгород, 2018. С. 189–201.
7. Юсип-Якимович Ю. Шляхи лінгвалізації акустичного світу в слов'янських поетичних текстах періоду літературного модернізму (кін. XIX – поч. XX ст.). *Medzinárodná vedecká konferencia Király Péter 100* (22–23 november 2017). Budapešť, 2019. С. 188–198.
8. Yusyp-Yakymovych Yu., Shovak O. System of Semantic Universals in the Sound Space Lexicon. *International Journal of Language and Linguistics*. Volume 11. Issue 3. 2023. P. 71–77. URL: <http://www.sciencepg.com/journal/paperinfo?journalid=501&doi=10.11648/j.ijll.20231103.12>
9. Schafer Raymond Murray. *The Tuning of the World*: New York, 1977.
10. Wierzbicka A. *Semantics: Primes and Universals*. Oxford University Press, 1996. 520 p.

Дата першого надходження рукопису до видання: 23.09.2025
Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 30.10.2025
Дата публікації: 28.11.2025